

Komentar in karta: 1/40

SLA V034 ‘mezinec’

Januška Gostenčnik

1. Gradivo

Za pomen ‘skrajni, najtanji prst na roki ali nogi’, knj. *mezinec* (i), je najpogosteji leksem *mezinec* (z glasoslovnima razlicicama *mazinec* in *muzinec*), ki se razpršeno uporablja v vseh narečjih (v T154 z opombo, da se individualno pojavlja tudi oblika *nezinec*). Druga pogosta poimenovanja so besedne zveze z določnim členom ali brez njega, torej (*ta*) *mali prst* (v T004 z opombo, da besedna zveza *ta mali prst* pomeni ‘prst na roki’, leksem *mezinec* pa ‘prst na nogi’), *ta majhen prst*, *ta manjši prst* in izpeljanka *mezinček*. Redko sta zapisana leksem *prst* in besedna zveza (*ta*) *mali palec*.

Za T061 je v opombi zapisano, da imen za prste ne poznajo, v T078 pa, da uporabljajo italijanska imena.

V T195 so vsi prsti na roki, torej palec, kazalec, sredinec, prstanec in mezinec, poimenovani z leksemom *palec*. Prav tako se v T264 za posamezne prste uporablja samo leksem *palec*, tu še z ustreznim vrstilnim števnikom, torej *ta prvi palec* ‘palec’, *ta drugi palec* ‘kazalec’ itd., v T052 pa z levim prilastkom, torej *palec* za ‘palec’, *ta srednji palec* za ‘sredinec’ in *ta mali palec* za ‘mezinec’, za ‘kazalec’ in ‘sredinec’ ni odgovora. V T125 se leksem *palec* uporablja le za ‘palec’, vsi drugi prsti na roki so označeni z leksemom *prst*. Podobno se tudi v T105 uporablja leksema *palec* za ‘palec’ in *kazalec* za ‘kazalec’, vsi drugi prsti so označeni z leksemom *prst*.

2. Morfološka analiza

mEzinec < *měz-in-ьc-ь <- *měz-in-ь *‘najmanjši’ (E → a, nejasno, prim. nikalnico *ne*; E → u, nejasno; v T079 in T081 z epentetičnim -n- pred dentalom; v T119 s sekundarnim g; prekozložna disimilacija *m-n* > *b-n* v T004, T009, T187, T202, T208 in T389; sekundarni -у- v položaju samoglasnik + *m/n* v T169, T170, T171, T182, T183, T189 in T192)

mEzinček < *měz-in-ьč-ьk-ь

prst < *přrst-ь ‘prst’

(*ta*) **mali prst** < (*t-) *mal-ь-j-ь* *přrst-ь* <- (*ta/*tъ/*tě/*tę ‘ta’) ‘ta’ + **mal-ь* ‘majhen’ + **přrst-ь* ‘prst’ (oblika v T059 izkazuje pri pridevniku *mali* ostanek fonetičnega mehčanja v položaju pred drugotnim sprednjim samoglasnikom:

(*ta*) *maji prst* < **mal-i* < **mal-ь-j-ь* <- **mal-ь*)

(*ta*) **majhen prst** < (*t-) *mal-ьx-ьn-ь* *přrst-ь* <- (*ta/*tъ/*tě/*tę ‘ta’) ‘ta’ + **mal-ьx-ьn-ь* <- **mal-ь* ‘majhen’ + **přrst-ь* ‘prst’

- (ta) miken prst** < (*t-) *maj-ьk-ьn-ь pъrst-ь* ← (*ta/*tъ/*tě/*tę ‘ta’) ‘ta’ + **mal-ьk-ьn-ь* ← **mal-ь* ‘majhen’ + **pъrst-ь* ‘prst’
- mičken prst** < **maj-ьč-ьk-ьn-ь pъrst-ь* ← **mal-ьč-ьk-ьn-ь* + **pъrst-ь* ← **mal-ь* ‘majhen’ + **pъrst-ь* ‘prst’
- ta manjši prst** < *t- *mьn-ьš-ь-j-ь pъrst-ь* ← *ta/*tъ/*tě/*tę ‘ta’ + **mal-ь* ‘majhen’ + **pъrst-ь* ‘prst’
- palec** < **pal-ьc-ь* ‘palec, prst’
- (ta) mali palec** < (*t-) *mal-ь-j-ь pal-ьc-ь* ← (*ta/*tъ/*tě/*tę ‘ta’) ‘ta’ + **mal-ь* ‘majhen’ + **pal-ьc-ь* ‘palec’
- micen palec** < **maj-ьc-ьn-ь pal-ьc-ь* ← **mal-ьc-ьn-ь* (← **mal-ь* ‘majhen’) + **pal-ьc-ь* ‘palec’
- ta zadnji palec/prst** < (*t-) *zad-ьн-ь-j-ь pal-ьc-ь/pъrst-ь* ← *ta/*tъ/*tě/*tę ‘ta’ + **zad-ьн-ь* ‘zadnji’ + **pal-ьc-ь*/pъrst-ь* ‘palec’/‘prst’
- ta peti palec/prst** < *t- *pет-ь-j-ь pal-ьc-ь/pъrst-ь* ← *ta/*tъ/*tě/*tę ‘ta’ + **pет-ь* ‘pet’ + **pal-ьc-ь*/pъrst-ь* ‘palec’/‘prst’
- ta mali** < *t- *mal-ь-j-ь* ← *ta/*tъ/*tě/*tę ‘ta’ + **mal-ь* ‘majhen’
- frčkaš** < **frčk(-aš)-ь* ← *frčk-a-ti* ‘vrtati po nosu’ + madž. -aš
- minjolo** < *(*miňol*)-o < it. *mignolo* ‘mezinec’
- minjulin** < *(*miňulin*)-ь ← furl. **mignulin*, it. *mignolino* ‘mezinček’
- čenček**, nejasno; morda po pomenskem prenosu in z vrinjenim *n* iz čeča ‘punčka, lutka’ in ‘dekle’ < *(čeč)-a ← kor. nem. *Tschätsche*, tudi *Zatsche*, *Zätsche* (A. Šivic-Dular, ustno, avgust 2011)
- mesek**, nejasno, morda po redukciji iz **mezinek* < **měz-in-ьk-ь* ← **měz-in-ь* *‘najmanjši’

3. Posebnosti kartiranja

V T109, T178, T179, T181, T182, T281–T284, T293 in T294 je prišlo do umika cirkumfleksa s sredinskega zloga (*mezinec* → *mězinec*), kar je na karti označeno z izogloso; v T178–T179, T181–T182, T282–T283 pa je še ohranjena ponaglasna dolžina na naslednjem zlogu, kar na karti ni dodatno označeno.

Izbira simbolov za karto ni v skladu s priporočenimi pravili, opisanimi v uvodu zvezka, saj je bila diferenciacija prevelika (npr. *ta mali prst*, *ta majhen prst*, *ta mičken prst*, *ta manjši prst*), tako da se je kot lažja rešitev izkazala izbira kartiranih simbolov.

Kot enkratnice so kartirani odgovori *minjolo* v T060, *minjulin* v T080, *frčkaš* v T401, *ta mičken* v T102 in nejasni oblici *mesek* v T101 in *čenček* v T103.

Kot enkratna besedna zveza s *palec* so kartirani odgovori *ta micen palec* v T052, *ta peti palec* in *ta zadnji palec* v T264.

Kot enkratna besedna zveza s *prst* so kartirani odgovori *ta zadnji prst* in *ta peti prst* v T030, *ta miken prst* v T123 in *mičken prst* v T412.

Kot tretji odgovor je z znakom za komentar kartiran leksem *ta mali* v T264.

4. Uporabljena dodatna literatura

ÈSSJa 18: 22723

5. Primerjaj

SLA: V023 ‘prst’ (1/35), V030 ‘palec’ (1/36); OLA: 1533, 1528 ‘prst’; ALE: /;
SDLA-SI: /; ALI: 113; ASLEF: 1203; HJA: 263